BIBLIOMETRIA ÎN EVALUAREA PUBLICAŢIILOR UNIVERSITARE (Cazul Bibliotecii USAMV-Iaşi)

Romana-Anca RĂDULESCU

Studiul realizat în cadrul temei şi-a propus o analiză a publicaţiilor ştiinţifice ale Universităţii de Ştiinţe Agricole şi Medicină Veterinară „Ion Ionescu de la Brad" din Iaşi, din perspectivă bibliometrică. Bibliometria este ea însăşi o ştiinţă care se dezvoltă vertiginos, în paralel cu toate celelalte ştiinţe, fie ele exacte, fie umaniste, dar ea oferă, înainte de toate, un instrument pentru organizarea, ierarhizarea şi evaluarea producţiei ştiinţifice (sau a cercetătorilor) unei instituţii, a unei ţări sau chiar la nivel mondial. Instrumentele bibliometrice stimulează cercetarea şi ştiinţa, la fel cum acestea două stimulează, la rândul lor, dezvoltarea de noi tehnologii şi metode în domeniul bibliometriei.

Actualitatea şi importanţa cercetării. Bibliometria este un domeniu aflat în acest moment în expansiune, fiind esenţialmente legat de cercetare, în sensul producţiei ştiinţifice a tuturor instituţiilor de învăţământ superior sau de cercetare din întreaga lume. Preocupările

de a măsura știința (nu în sensul în care este ea necesară astăzi) datează de foarte multă vreme, poate chiar din antichitate, și aveau în vedere mai ales numărarea publicațiilor (manuscrise, cărți).

Mai târziu, la sfârșitul Evului Mediu și începutul Epocii moderne, istoricii și filosofii științei au simțit nevoia de „cartografiere" a științei, mai ales pentru că descoperirile, inovațiile și invențiile începuseră să se succeadă cu mare repeziciune. Scopul preocupărilor bibliometrice (în sensul etimologic al cuvântului) a fost „socotirea" publicațiilor științifice, gruparea lor, organizarea lor tematică, dar și geografică.

Epoca tehnologiei, pe care astăzi o trăim mai plenar ca oricând în trecut, a făcut ca în a doua jumătate a secolului XX să apară primele mecanisme matematice, primele formule de calcul, primele legi ale statisticii și ale distribuției, adevărate cercetări în domeniul bibliometriei (numită la început „statistică bibliografică", ceea ce trimitea intuitiv la numărătoarea publicațiilor). Odată cu ele apar și alte necesități (relația cauză-efect este reciprocă, în sensul în care necesitatea creează posibilitatea, dar și reciproc, orice avans tehnologic dă naștere la alte și alte necesități prin simplul fapt că ele apar de acum posibile) pentru bibliometrie, respectiv evaluarea științei, ierarhizarea producției științifice și a autorilor ei, ba chiar ierarhizarea instituțiilor universitare sau de cercetare și, de ce nu, ierarhizarea țărilor din punctul de vedere al performanței științifice și al progresului științific. Guvernele țărilor dezvoltate ajung să subvenționeze și să sprijine cercetarea, prin urmare, instituțiile, universitățile, și pe cercetători, iar fondurile alocate acestora trebuie distribuite judicios, obiectiv și corect, transparent și fiabil. Aici intră în joc noile necesități de a măsura știința și impactul ei, cu noi și nebănuite în trecut metode de calcul asistat de computere (factori de impact, indici de calitate etc.).

În prezent asistăm la o expansiune fără precedent a cercetării, a descoperirilor științifice, a invențiilor și inovațiilor tehnologice. Prin urmare, la fel de vertiginos se dezvoltă știința care să pună ordine, să grupeze, să sistematizeze aceste cercetări și să le și evalueze în privința impactului lor social. Astfel, bibliometria (cunoscută și ca scientometrie), împreună cu alte ramuri, precum webometria, altmetria, viziometria etc., devine o știință indispensabilă, atașată celorlalte științe, nu numai celor exacte și tehnice, dar și celor umaniste și sociale. Ea

întrunește asentimentul și acceptul din partea comunității științifice, în general, a instituțiilor de educație sau de cercetare, a guvernelor. Acestea se bazează în luarea diverselor decizii, financiare sau de altă natură, pe platformele bibliometrice ce adăpostesc liste imense de publicații seriale, pe care le „indexează" (le înregistrează și le etichetează, le atribuie indici și factori de relevanță și de importanță) și le ierarhizează, precum și nenumărate date despre cercetare și cercetător.

Scopul și obiectivele. În această lucrare, ne-am propus evaluarea din perspecivă bibliometrică a unui set de publicații științifice seriale, publicate de către Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară „Ion Ionescu de la Brad" din Iași, având ca autori, în principal, cadrele didactice ale universității sau cercetători din institute de cercetare afiliate ei. Această evaluare presupune culegerea de date (variate și amănunțite, în același timp) despre publicație și autorii ei, date culese de pe platformle bibliometrice cele mai importante în momentul actual. Aceste date, pe care le-am cules, prelucrat și interpretat, ne oferă informații pe mai multe direcții: de tematică, de limbă, de dinamică a publicării pe ani, de arie geografică a cercetărilor, date despre autori, indici de performanță, volumul publicațiilor și al citărilor primite etc.

Am avut drept obiectiv, pe termen scurt, obținerea unei vederi atât de ansamblu asupra cercetărilor care se desfășoară în cadrul universității noastre, cât și în amănunt (subiecte de interes, teme frecvente, defalcarea numărului total de publicații pe domenii generale sau pe cuvinte-cheie extrem de specializate, dinamica publicațiilor pe ani calendaristici etc.). Pe termen lung, această lucrare va servi ca bază pentru un alt studiu pe care ni-l propunem în continuare. Și anume, am încercat schițarea unui astfel de tablou al cercetării științifice prin publicațiile seriale ale universității pentru a putea aprecia apoi în ce măsură aceste informații pot contribui la implementarea în biblioteca noastră a unui serviciu bibliometric. Precizăm că nu multe biblioteci universitare oferă servicii bibliometrice (care și ele pot fi mai generale sau mai specifice) utilizatorilor săi, cel puțin în România, aceste servicii aflându-se la moment în stadiul de preocupare care începe să prindă avânt. Pentru aceasta, ar fi necesară studierea opiniei (în baza unui chestionar) a cadrelor noastre didactice și a cercetătorilor noștri asupra oportunităților oferite de instrumentul bibliometric, dar pentru

cei care nu cunosc încă sau nu sunt foarte familiarizați cu ceea ce poate oferi instrumentul bibliometric, aceasta lucrare avem încredere că le-ar putea stârni interesul.

Suportul metodologic și teoretico-științific al lucrării. Pentru această lucrare, ne-am oprit la patru publicații științifice (Cercetări agricole în Moldova, Lucrări științifice. Seriile Agronomie, Zootehnie și Medicină Veterinară) și am ales trei platforme bibliometrice internaționale în care sunt cuprinse revistele și/sau autorii, anume, CABI, *Web of Science* și *Scopus*. În prima dintre ele, CABI, sunt indexate toate lucrările noastre științifice, deoarece această bază este specializată pe științele vieții, și în ea se regăsesc toate publicațiile cu acest specific. CABI nu conține însă multe informații referitoare la autori. Celelalte două au fost alese, deoarece ele sunt platforme de renume (*Web of Science* și *Scopus*) ce oferă multe informații despre autori, iar marea majoritate a autorilor noștri se regăsesc în aceste baze prin publicații în reviste indexate în *Web of Science* și *Scopus*.

Un exemplu de rezultat obținut în urma plasării unui cuvânt-cheie în aceste baze de date bibliometrice se poate vedea în Figură. În această lucrare, am pelucrat statistic zeci și sute de astfel de informații numerice, am realizat o analiză comparativă în detaliu a acestor date ilustrând rezultatele sub formă grafică și oferind posibile interpretări ale lor.

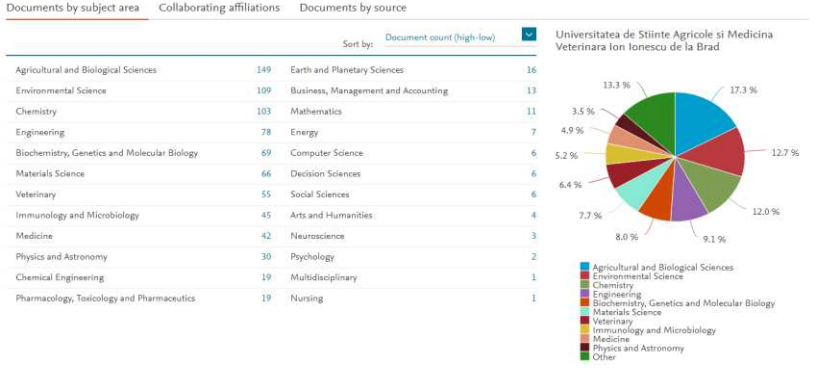

Fig. Rezultat căutare în *Scopus* după cuvânt-cheie „USAMV-Iași”

Noutatea temei investigate rezidă în faptul că oferirea de servicii bibliometrice, deși este acum în plină amploare în lumea academică și științifică, în general, încă nu există multe astfel de studii pentru

bibliotecile din România (cel puţin, din cele văzute de noi în literatură), iar pentru Biblioteca USAMV din Iaşi, care este biblioteca unei universităţi de prestigiu din ţară, ar fi un prim pas spre implementarea unor astfel de servicii.

Concluzii şi recomandări. Recomandarea noastră este deci ca Universitatea, împreună cu cercetătorii săi, dar şi Biblioteca să sprijine sporirea vizibilităţii lucrărilor noastre ştiinţifice şi a autorilor săi şi răspândirea rezultatelor cercetărilor care se realizează în instituţia noastră, printr-o conectare mai strânsă la aceste platforme internaţionale. Deja, în momentul când scriem aceste rânduri, USAMV-Iaşi a început gestiunile pentru ca publicaţia CAM să fie indexată în *Conference Proceedings Citation Index* de către *Clarivate Analytics* (WOS), ceea ce va constitui pentru universitate şi pentru cadrele sale didactice încă o fereastră deschisă spre lumea ştiinţifică internaţională. Dacă Universitatea şi cercetătorii săi vor depune eforturi pentru ca şi celelalte lucrări ştiinţifice să fie indexate în aceste renumite baze bibliometrice de date, va spori şi mai mult prestigiul atât al universităţii, cât şi al publicaţiilor sale şi al cercetătorilor.

Utilizarea acestor baze are şi efectul de a încuraja cercetarea şi colaborarea dintre cercetători, de aceea şi autorii noştri ar trebui să fie interesaţi ca rezultatele lor ştiinţifice să fie înregistrate în bazele internaţionale. În acest sens, Biblioteca poate oferi sprijinul logistic necesar venind în întâmpinarea cadrelor didactice ale USAMV şi a cercetătorilor afiliaţi ei interesaţi de instrumentele bibliometrice. Prin urmare, Biblioteca ar putea realiza un studiu care să-l completeze pe acesta, în care să coroboreze disponibilitatea cercetătorilor de a folosi instrumentele bibliometrice, cu posibilităţile de implementare a unui Serviciu bibliometric al Bibliotecii. Studenţii noştri, principalii noştri utilizatori, ar beneficia şi ei, în mod indirect, pentru că ar fi încurajaţi şi ei să folosească bazele de date internaţionale ştiind că acolo găsesc şi lucrări ale profesorilor lor, ceea ce le-ar spori interesul de a se familiariza mai mult şi mai repede cu aceste baze de date.

Speranţa noastră este ca acest studiu să fie un prim pas în implementarea unor servicii bibliometrice în Biblioteca USAMV-Iaşi, sprijinind astfel creşterea prestigiului publicaţiilor, al cercetătorilor şi, nu în ultimul rând, al Universităţii de Ştiinţe Agricole şi Medicină Veterinară din Iaşi.